

สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ
เรื่อง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายเชิงประเด็นโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.)
ระหว่างวันที่ ๓ - ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐
ณ ห้องประชุม Main Conference อาคารศูนย์บริการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
มหาวิทยาลัยนเรศวร

สำนักประสานและส่งเสริมกิจการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ร่วมกับ มหาวิทยาลัยนเรศวร ในฐานะประธานเครือข่ายเชิงประเด็น C-อพ.สธ. ได้ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายเชิงประเด็นโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) ในระหว่างวันที่ ๓ - ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุม Main Conference อาคารศูนย์บริการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาเห็นความสำคัญและเข้าร่วมโครงการ อพ.สธ. เพิ่มมากขึ้น และเป็นการติดตามความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมภายใต้โครงการ อพ.สธ. รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหาของเครือข่าย

สกอ. เข้าร่วมสนองพระราชดำริฯ ในกลุ่มการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร โดยดำเนินการผ่านเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษา จำนวน ๙ เครือข่าย (C-อพ.สธ.) เพื่อสนับสนุนให้แต่ละเครือข่ายเชิญชวนสถาบันอุดมศึกษาสมาชิกในเครือข่ายเข้าร่วมสนองพระราชดำริฯ โดยปัจจุบันมีสถาบันอุดมศึกษาเข้าร่วมสนองพระราชดำริฯ แล้ว จำนวนทั้งสิ้น ๖๓ แห่ง โดยในการประชุมครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน ๑๒๐ คน ประกอบด้วย ประธานเครือข่ายอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ (C-อพ.สธ.) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของ สกอ. สมาชิกเครือข่ายโครงการ อพ.สธ. จำนวน ๙ เครือข่าย เจ้าหน้าที่/ผู้ประสานงานโครงการ อพ.สธ. และเจ้าหน้าที่โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อพ.สธ. ซึ่งมีกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

๑. การบรรยายพิเศษ “จากพระราชดำริ พระราชวินิจฉัย สู่แผนแม่บท อพ.สธ. ระยะ ๕ ปีที่หก” โดย ดร.ปิยรัชฎ์ ปริญาพงษ์ เจริญทรัพย์ เลขาธิการคณะกรรมการ อพ.สธ.



ซึ่งในการบรรยายพิเศษดังกล่าว มีสรุปโดยสังเขป ดังนี้

- กลุ่มหน่วยงานที่ร่วมสนองพระราชดำริ ประกอบด้วย สกอ. อยู่ในกลุ่มสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร (G๒) กลุ่มมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน (G๕) กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (G๖)
- เป้าหมาย อพ.สธ. ตามแผนแม่บทระยะ ๕ ปีที่หก ที่เน้นในเรื่องของการพัฒนาบุคลากรอนุรักษ์พัฒนาทรัพยากรพันธุกรรมพืชและทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ถึงมหาชนชาวไทย ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ให้เข้าใจและเห็น

ความสำคัญของพันธกรรมพืชและทรัพยากร ให้ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ จนเกิดผลประโยชน์ถึงมหาชนชาวไทย ให้มีระบบข้อมูล พันธุกรรมพืชและทรัพยากร สื่อถึงกันได้ทั่วประเทศ

- จากพระราชดำริ พระราชวินิจฉัย สู่แผนแม่บท อพ.สธ. ระยะ ๕ ปี ที่หก ที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้ คือ การรกรักทรัพยากรตั้งแต่ยอดเขาถึงใต้ทะเล ทั้งทรัพยากรพืช ทรัพยากรสัตว์ ชีวภาพอื่นๆ ทรัพยากรกายภาพ วัฒนธรรมภูมิปัญญา ซึ่งสรุปจำนวนทรัพยากรที่มีการศึกษา มีดังนี้ ทรัพยากรพืช ๓๒ ทรัพยากร สัตว์ ๓๒ ทรัพยากร ทรัพยากร สัตว์ ๓๒ ทรัพยากร ทรัพยากร กายภาพ ๔ ทรัพยากร ชีวภาพอื่นๆ ๗ ทรัพยากร และวัฒนธรรม/ภูมิปัญญา ๗ ทรัพยากร

- งานฐานข้อมูลของศูนย์ข้อมูลพันธุกรรมพืช/ทรัพยากร อพ.สธ. จำนวน ๗ ฐาน ประกอบด้วย ๑) ฐานข้อมูลพรรณไม้ ๒) ฐานข้อมูลการดำเนินงานหน่วยงานร่วมสนองพระราชดำริ ๓) ฐานข้อมูลหนังสือขออนุญาตจาก หน่วยงานร่วมสนองพระราชดำริ ๔) ฐานข้อมูลการขอซื้อสิ่งมีชีวิตชนิดใหม่ ๕) ฐานข้อมูลสมาชิกสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ๖) ฐานข้อมูลสมาชิกงานฐานทรัพยากรท้องถิ่น ๗) ระบบจัดเก็บข้อมูลงานฐานท้องถิ่น

- ทะเบียนฐานทรัพยากรท้องถิ่น มีทั้งหมด ๔ ประเภท คือ ๑) ทะเบียนพรรณไม้ในชุมชน ๒) ทะเบียนพันธุ์สัตว์ในชุมชน ๓) ทะเบียนชีวภาพอื่นๆ ในชุมชน ๔) ทะเบียนภูมิปัญญาในชุมชน

- แนวทางการทำโครงการฯ อพ.สธ. คือ ๑) ศึกษาวิจัยเพื่ออนุรักษ์ ขยายพันธุ์ และการใช้ประโยชน์ อย่างยั่งยืนของทรัพยากรทั้งสามฐาน เป็นไปตามแนวทางการดำเนินงานตามกรอบและกิจกรรม อพ.สธ. ๒) ดำเนินงานโดย ชุมชน/ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ และได้รับประโยชน์อย่างชัดเจน

การดำเนินงานสนองพระราชดำริ อพ.สธ. ของมหาวิทยาลัย แบ่งออกเป็น ๓ ส่วนคือ ๑) เป็นงานที่อยู่ในกรอบแผนแม่บทซึ่ง ใช้งบประมาณปกติของหน่วยงาน เช่น งบการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ๒) เป็นงานที่ไม่ใช้งบประมาณ และ ๓) เป็นงานจากแหล่งทุนอื่นๆ เช่น วช. สกว. สกอ. อปท. ฯลฯ ซึ่งทั้งหมดนี้ สามารถนำลงใน แผนแม่บทได้ ถ้ามีแนวทางสอดคล้องกับแผนแม่บท อพ.สธ. และได้รับความเห็นชอบจากแหล่งทุนและได้รับความเห็นชอบ จากคณะกรรมการดำเนินงานฯ หรือคณะทำงานของหน่วยงานนั้นๆ

โดยสรุปแล้วแผนแม่บท อพ.สธ. - มหาวิทยาลัย เป็นกิจกรรมที่นำไปใช้ประโยชน์กับชุมชน หรือนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยผ่านกระบวนการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัย การจัดฐานข้อมูล เป็นต้น

๒. การนำเสนอผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของทั้ง ๙ เครือข่าย

การนำเสนอผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของทั้ง ๙ เครือข่าย เป็นการนำเสนอความก้าวหน้าและผลสำเร็จของการดำเนินงานที่ผ่านมา ซึ่งมีทั้งที่เป็น Best practices และปัญหาที่ เครือข่ายพบเจอ ซึ่งในที่ประชุมได้มีข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นใน ภาพรวมโดยสังเขป คือ ปัญหาการเพิ่มสมาชิกในเครือข่าย เนื่องจาก บางเครือข่ายมีมหาวิทยาลัยเอกชน และวิทยาลัยชุมชน ตั้งอยู่ ซึ่ง การดำเนินงานจะมีตัวชี้วัด (KPI) ที่แตกต่างกัน เช่น วิทยาลัยชุมชน สามารถดำเนินการในส่วนของการจัดสวนพฤกษศาสตร์ได้ เท่านั้น และในส่วนของมหาวิทยาลัยเอกชน การสนองพระราชดำริฯ สามารถทำได้อย่างกว้างขวางทั้งกายภาพ ชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา หากมหาวิทยาลัยเอกชนเห็นว่ามีความจำเป็นด้านใด เช่น ทางด้านกายภาพก็ร่วมสนองพระราชดำริใน คณะ/สาขาด้านช่าง หรืองานด้านวิศวกรรมศาสตร์ หากมีความจำเป็นด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ก็เข้าร่วมสนองพระราชดำริใน คณะบริหารธุรกิจ สาขาศิลปะ ทำการวางแผนการตลาด การออกแบบบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น ซึ่งเหล่านี้สถาบันแม่ข่ายต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับมหาวิทยาลัยในเครือข่ายให้มากขึ้น และชี้แจงขั้นตอนการเข้าร่วมสนองพระราชดำริฯ ให้ชัดเจน ประกอบกับการจัดทำเว็บไซต์ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์โครงการอีกทางหนึ่ง



๓. การประชุมประธานเครือข่ายเชิงประเด็น C-อพ.สธ. ๙ เครือข่าย เพื่อหารือการจัดทำแผนปฏิบัติการ กิจกรรม/โครงการ เครือข่าย C – อพ.สธ. ในระยะ ๕ ปี



ซึ่งจากการหารือการจัดทำตัวชี้วัดและการรายงานผลการดำเนินงานของเครือข่ายในรอบ ๑๒ เดือน นั้น ที่ประชุมมีมติ ให้เครือข่ายรายงานผลการดำเนินงานตามแบบรายงานที่ สกอ. และที่ประชุมได้ร่วมกันพิจารณาประกอบด้วย กิจกรรมที่ดำเนินการ Output และ Outcome ทั้งงบประมาณที่ได้รับจาก สกอ. และจากแหล่งอื่นๆ ซึ่งกิจกรรมต้องครอบคลุมและสอดคล้องกับแผนแม่บทของ อพ.สธ. และสามารถขยายผลให้เกิด output และ outcome และในส่วนของจัดทำแผนปฏิบัติการ กิจกรรม/โครงการ

เครือข่าย C – อพ.สธ. ในระยะ ๕ ปี จะมุ่งเน้นประเด็นยุทธศาสตร์ ๓ ประเด็นเป็นหลัก คือ ๑) การบริหารจัดการเครือข่ายให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน ๒) การดำเนินการเชิงรุกเพื่อขับเคลื่อนภารกิจหลัก ภารกิจเร่งด่วนและภารกิจเฉพาะกิจ ๓) การส่งเสริมให้เครือข่ายเข้าไปมีบทบาท ร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ซึ่งการเสนอโครงการบรรจุในแผนแม่บทควรมีให้ครบถ้วนในทุกกิจกรรมตามกรอบ อพ.สธ. ทั้งนี้ที่ประชุมเห็นควรให้จัดกิจกรรมการประชุมเครือข่ายเช่นนี้ในปีต่อไป รวมทั้งขอให้เลือก Best Practise มานำเสนอ และเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญมาให้ความรู้

๔. การศึกษาดูงานในพื้นที่เครือข่ายวิจัยภาคเหนือตอนล่าง เรื่อง กล้ายและผลิตภัณฑ์จากกล้วย ซึ่งได้ไปศึกษาดูงานที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเกาะคูและร้านในเครือข่ายโครงการพัฒนาที่ดินมูลนิธิชัยพัฒนาบ้านเกาะคู ร้านก้านันประภาส ซึ่งก้านันประภาส และครอบครัวสิงห์ลักษณ์ ได้ขอพระราชทานน้อมเกล้าฯ ถวายที่ดิน เนื้อที่ ๑๕ ไร่ ๘๘ ตารางวา บริเวณบ้านเกาะคู หมู่ที่ ๑ ตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ต่อมาทรงโปรดเกล้าฯ พระราชทานที่ดินแปลงดังกล่าว ให้กับมูลนิธิชัยพัฒนา เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๓๖ เพื่อใช้ดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่มีอาชีพผลิตกล้วยตากในพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ต่อมา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานพระราชดำริให้สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา ดำเนินการรับโอนที่ดินดังกล่าวมาดูแล ร่วมกับ

สำนักงาน กปร. เพื่อใช้ประโยชน์ในที่ดินดังกล่าว และได้จัดตั้ง โครงการพัฒนาและส่งเสริมการผลิตกล้วยตากบ้านเกาะคู ตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก เพื่อดำเนินการพัฒนาและส่งเสริมการผลิตกล้วยตากบ้านเกาะคู โดยสนับสนุน



ส่งเสริมการรวมกลุ่มชาวบ้าน เพื่อให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเข้มแข็ง

ที่ผ่านมาโครงการดังกล่าว ได้ให้การสนับสนุนในด้านวิชาการ และแนวทางการพัฒนาตลาด รวมทั้งพัฒนาคุณภาพพันธุ์กล้วย พัฒนาตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์ สำหรับอบกล้วยตากเพื่อจำหน่าย โดยสร้างเครื่องอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์แบบกรีนเฮาส์ (พาราโบลาร์โดม) ที่มีขนาดกว้าง ๘ เมตร ยาว ๒๐ เมตร รวมพื้นที่การทำแห้ง ๑๖๐ ตารางเมตร สามารถอบกล้วยตากได้ครั้งละประมาณ ๑,๔๐๐ หวี และทางกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเกาะคู มีการควบคุมกระบวนการผลิตกล้วยตากในระบบสุขลักษณะที่ดีในการผลิตอาหาร (GMP) ตามมาตรฐาน Codex สามารถผลิตกล้วยตากที่มีคุณภาพดีและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งในประเทศและส่งออก ปัจจุบันได้มีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยนเรศวรในการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มกล้วยในรูปแบบต่างๆ มากขึ้น เช่น ผงกล้วยน้ำว้ามะลิอ่อน ที่เหมาะสำหรับผลิตเป็นขนมคุกกี้ และชาเปลือกกล้วยน้ำว้า เพื่อสุขภาพ และจะพัฒนาให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อของจังหวัดต่อไป